

Арсеній Яценюк: Я не хотів повторити досвід Помаранчевої команди, всі "любі друзі" пересварилися

07:00 27.08.2024 14

11 хв

Інтерв'ю записано в рамках спецпроекту РЕК-Україна "Україна: 35 років незалежності"

Володимир Куренюк

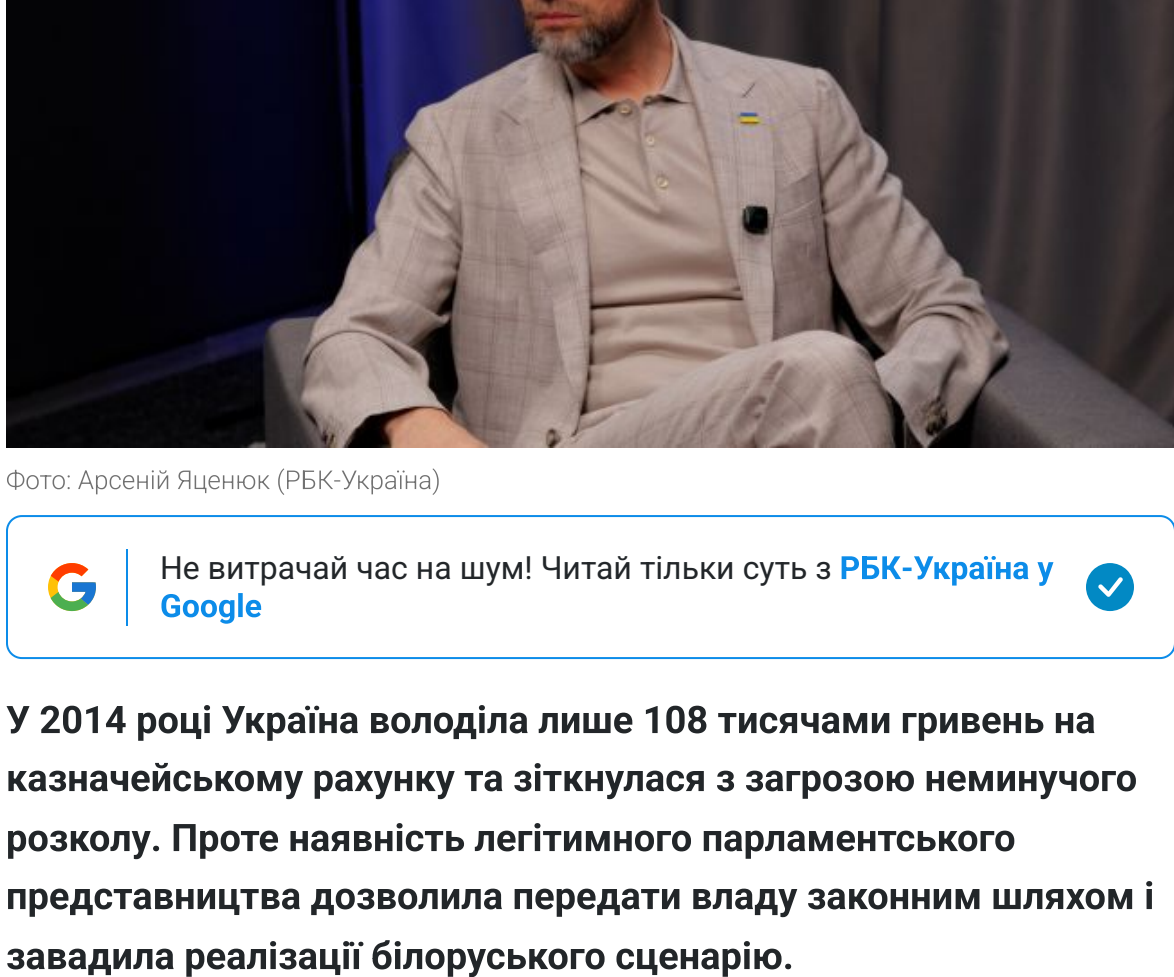

Фото: Арсеній Яценюк (РЕК-Україна)

Не втрачайте час на шум! Читати тільки суть з РЕК-Україна у Google

У 2014 році Україна володіла лише 108 тисячами гривень на казначейському рахунку та зіткнулася з загрозою неминуючого розколу. Проте наявність легітимного парламентського представництва дозволила передати владу законним шляхом і завадила реалізації білоруського сценарію.

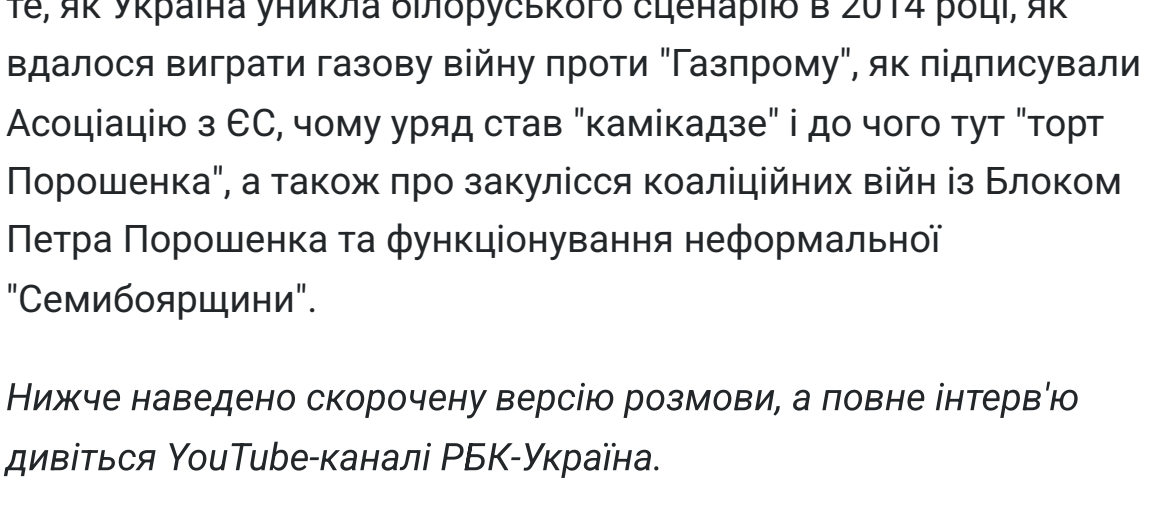
Прем'єр-міністр України у 2014–2016 роках Арсеній Яценюк в інтерв'ю РЕК-Україна розповів про формування "Уряду камікадзе", свідому відмову від президентських перегонів, повну відмову від російського газу та закулісні конфлікти у тогочасній коаліції.

Головне:

- Загроза білоруського сценарію:** Наявність легітимної парламентської опозиції у 2014 році дозволила передати владу в законний спосіб. Без цього Путін захопив би Україну ще тоді.
- Свідомо відмова від президентства:** Очоливши уряд воюючої країни, Яценюк склав із себе політичний мандат і відмовився від участі у виборах 2014 року, аби стабілізувати економіку і не допустити розколу демократичного табору.
- "Уряд камікадзе":** Прийняття держави із 108 тисячами гривень на казначейському рахунку, спаленими резервами та боргом понад 70 млрд доларів вимагало непопулярних кроків – підвищення тарифів і жорсткої економії.
- Енергетична незалежність:** Уряд Яценюка повністю відмовився від російського газу, розпочав диверсифікацію ядерного палива через Westinghouse та заклав основу для перемоги над "Газпромом" у Стокгольмському арбітражі.
- Політичні конфлікти в коаліції:** Порошенко прагнув монобільшості та спровокував дострокові парламентські вибори 2014 року, але "Народний фронт" здобув перше місце, що призвело до протистояння всередині правлячої команди.
- Неформальне управління:** "Семіборщина" (Стратеда) слугувала неписаним, але цивілізованим інструментом узгодження рішень між Президентом, Урядом та парламентом.

До 35-ї річниці Незалежності України РЕК-Україна продовжує спецпроект "Україна: 35 років незалежності" – серію відвертих розмов із людьми, які впливоворуч будували політичний та економічний каркас нашої держави.

Гостем нового випуску став прем'єр-міністр України у 2014-2016 роках, очільник уряду у найдраматичніший період сучасної історії та лідер партії "Народний фронт" Арсеній Яценюк.

В інтерв'ю Володимиру Куренюку Арсеній Яценюк розповів про те, як Україна уникла білоруського сценарію в 2014 році, як вдалося виграти газову війну проти "Газпрому", як підписували Асоціацію з ЄС, чому уряд став "камікадзе" і до чого тут "торт Порошенка", а також про закулісні коаліційних війни із Блоком Петра Порошенка та функціонування неформальної "Семіборщини".

Нижче наведено скорочену версію розмови, а повне інтерв'ю дивіться YouTube-каналі РЕК-Україна.

Про вибори 2014 року, "один торт" Порошенка та загрозу білоруського сценарію

– Революція Гідності, "жити по-новому", підписання Угоди про асоціацію, безвіз, банкопад – це характерні ознаки часу, коли президентом був Петро Порошенко. Але ви були не просто очевидцем, а безпосереднім учасником цих подій. Чому після втечі Януковича суспільство обрало Порошенка, а не когось із лідерів Майдану?

– Почну з того, що ті часи минулися, але і нинішні часи також минуться. Найголовніше – щоб минулася війна, і щоб ми виграли в цій війні на наших умовах.

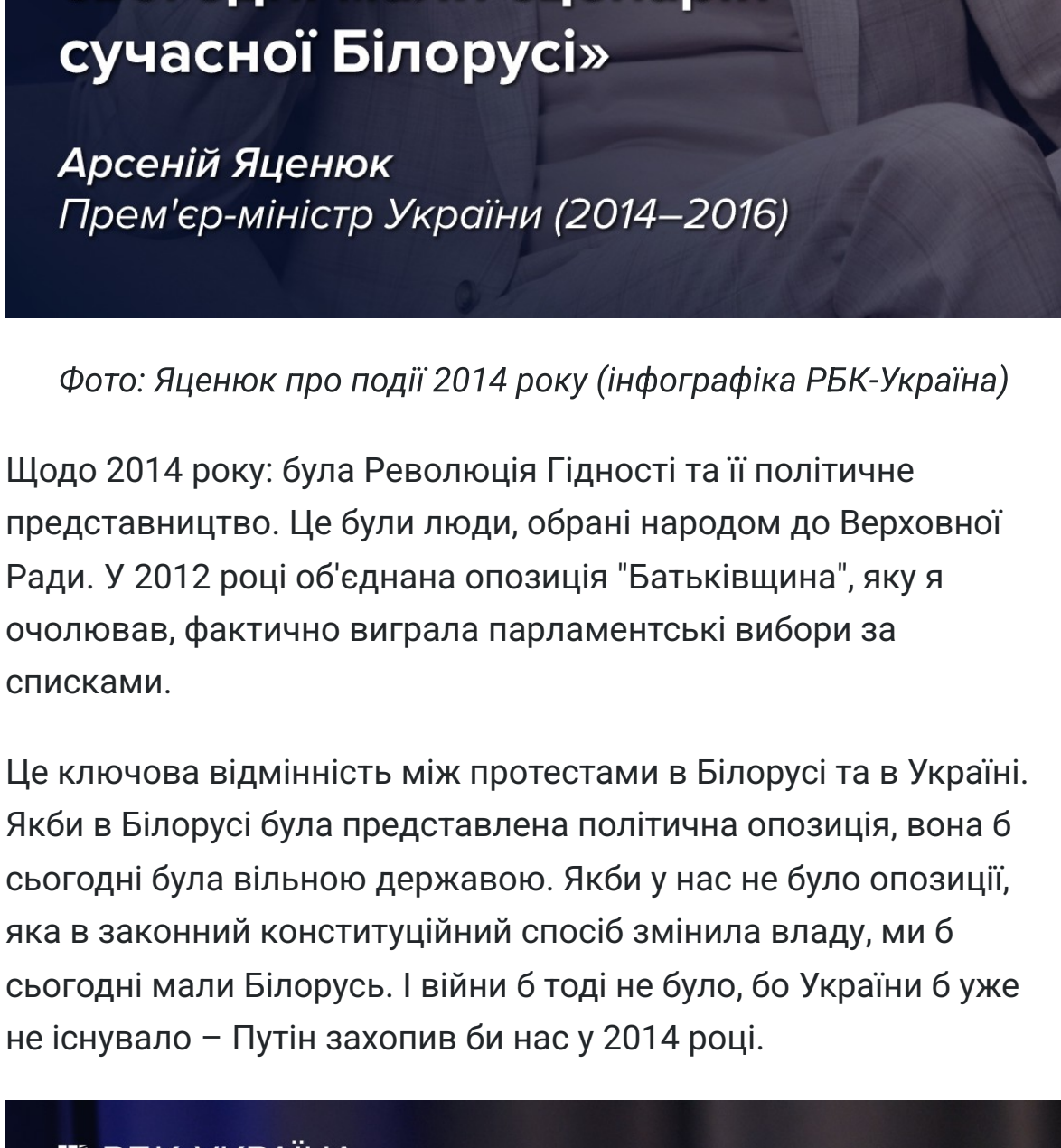

Фото: Яценюк про події 2014 року (інфографіка РЕК-Україна)

Щодо 2014 року: була Революція Гідності та її політичне представництво. Це були люди, обрані народом до Верховної Ради. У 2012 році об'єднана опозиція "Батьківщина", яку я очолював, фактично виграла парламентські вибори за списками.

Це ключова відмінність між протестами в Білорусі та в Україні. Якби в Білорусі була представлена політична опозиція, вона б сьогодні була вільною державою. Якби у нас не було опозиції, яка в законний конституційний спосіб змінила владу, ми б сьогодні мали Білорусь. І війни б тоді не було, бо України б уже не існувало – Путін захопив би нас у 2014 році.

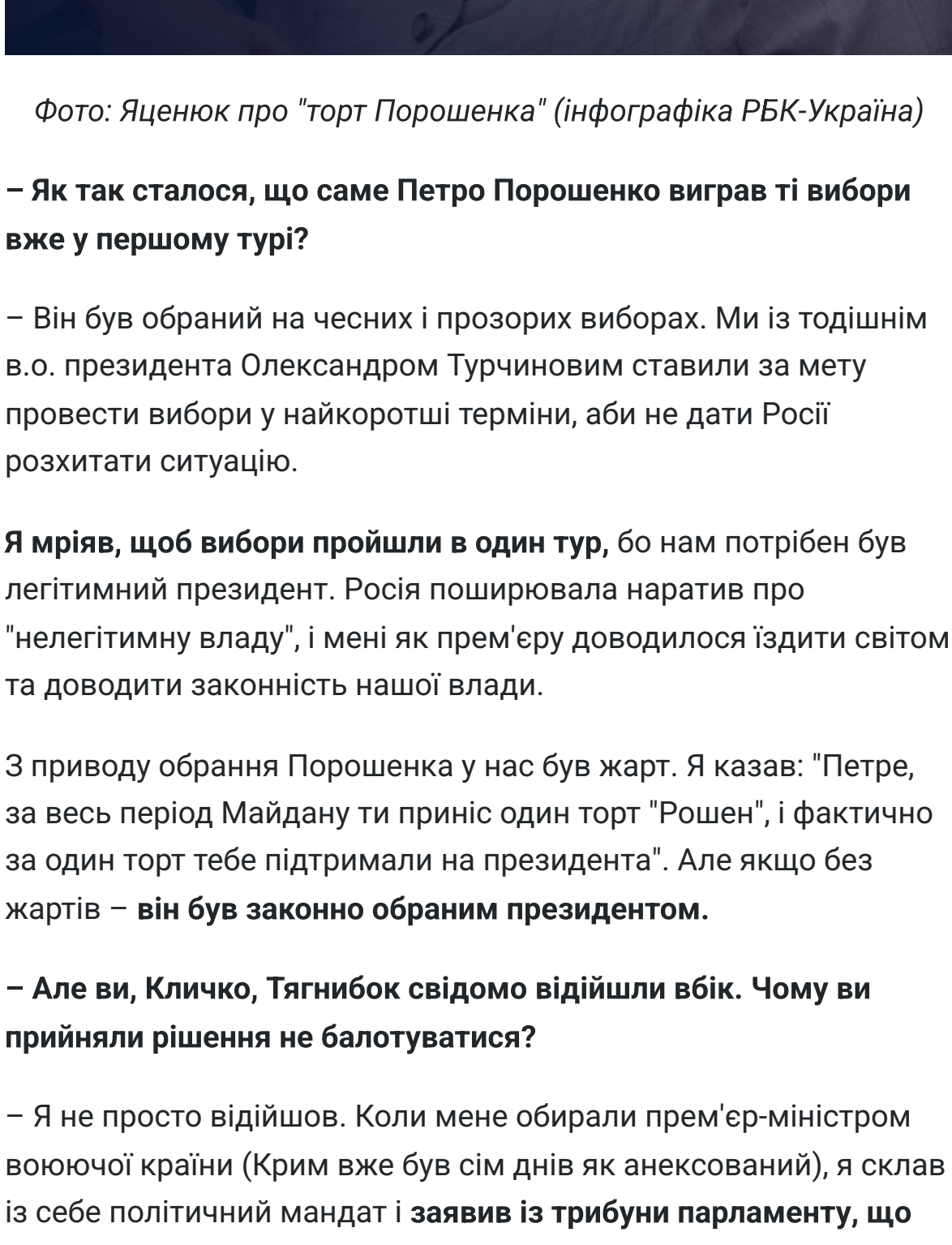

Фото: Яценюк про "торт Порошенка" (інфографіка РЕК-Україна)

– Як так сталося, що саме Петро Порошенко виграв ті вибори вже у першому турі?

– Він був обраний на чесних і прозорих виборах. Ми і за тодішнім в.о. президента Олександром Турчиновим ставили за мету провести вибори у найкоротші терміни, аби не дати Росії розкрити ситуацію.

Я мріяв, щоб вибори пройшли в один тур, бо нам потрібен був легітимний президент. Росія поширювала наратив про "нелегітимну владу", і мені як прем'єру доводилося ідентифікувати свій торт доводилося доводити законність нашої влади.

З приводу обрання Порошенка у нас був жарг. Я казав: "Петре, за весь період Майдану ти приніс один торт "Рошен". І фактично за один торт тебе підтримали на президента". Але якщо без жаргів – він був законно обраним президентом.

– Але ви, Кличко, Тягнибок свідомо відійшли від. Чому ви прийняли рішення не балотуватися?

– Я не просто відійшов. Коли мене обирали прем'єр-міністром воюючої країни (Крим вже був сім днів як анексований), я склав із себе політичний мандат і заявив із трибуни парламенту, що це буде "уряд камікадзе". Це було повністю свідоме політичне рішення.

Моя неучасть мала дві мети: стабілізувати ситуацію в країні та не допустити внутрішньополітичного протистояння в таборі демократичних сил. Якби я пішов на вибори, я б займався виборчою кампанією, а не порядком держави.

З сьогоднішньої точки зору можу сказати, що в б ті вибори виграв, але треба було рятувати країну. Віталій Кличко пішов на вибори мера Києва за політичною домовленістю із Порошенком.

Про "кулю в лоб", Майдан та драму 2014 року

– Накуло вас чимало мемів, але найвідоміший: "Куля в лоб – то куля в лоб". Пам'ятаєте той момент?

– Я дуже добре пам'ятаю той час. Це був найважчий, жалюгідний період. Запас смерті вже витав у повітрі на Майдані. Коли хотіли штурмувати Адміністрацію Президента, я вийшов і сказав: "Люди, я не дам вас там розстріляти". Я розумів їхній план: спровокувати бійню і показати світові, що ми "заколотники".

Це відчуття відповідальності за людські життя і пропуску через себе. Тепер комусь смішно, особливо тим, хто не був на Майдані і не бачив тих смертей. Нинішні часи драматичніші в мільйон разів, але я тоді ми діяли на постійному адреналіні. А мему – це ознака того, що політик ще не зійшов із сцени.

Про інтриги в коаліції, перемогу "Народного фронту" та боротьбу Порошенка

– На парламентських виборах 2014 року перше місце здобуває "Народний фронт", об'єднавши Блок Петра Порошенка. Як ви згадуєте той період парламентсько-президентської республіки?

– Команда "Народного фронту": Олександр Турчинов, Арсен Аваков, Андрій Парубій – це була відроджена націонал-патріотична команда. І ми вибороли перше місце. Це був дійсно відривний період парламентсько-президентської форми правління.

Я страшенно не хотів повторити досвід Помаранчевої команди, коли всі "любі друзі" пересварилися. Це була моя особиста травма з часів спікерства: посваритися – прийде третій. І прийшов Янукович.

– Тобто ви намагалися запобігти конфлікту?

– Володимир Зеленський був не першим, хто захотів дострокових парламентських виборів. Першим був Петро Порошенко. У 2014 році я приходжу до парламенту голосувати закони під транш МВФ – казна порожня, за газ і пенсії платити нічим, війна почалася. І раптом у залі хаос: Тягнибок і Кличко бігають оголошувати про вихід із коаліції. Петро Олексійович за закритими дверима тихо покидав їх розвалити коаліцію, бо хотів монобільшості у 40%.

Але Порошенко програв мені парламентські вибори. І після цього він та його команда вирішили жорстко воювати проти мене особисто та проти "Народного фронту". Я попереджав його: "Ви будете наступним, це однокордовка". Але я не виходив із цієї публічно, бо тривала російська агресія, і власна гордість могла зруйнувати державу.

Були й кадрові помилки. Я поводить себе надто діалогно, погоджував людей за його квотами, а вони лаялися у вузькополітичних інтересах. Взяти хоча б тодішнього міністра енергетики Володимира Демчишина. Я йому прямо на засіданні уряду казав: "Володє, ти сидиш у тюрмі, тебе ніхто не прикриє!".

Про "уряд камікадзе", 108 тисяч у казначействі та розрив із "Газпромом"

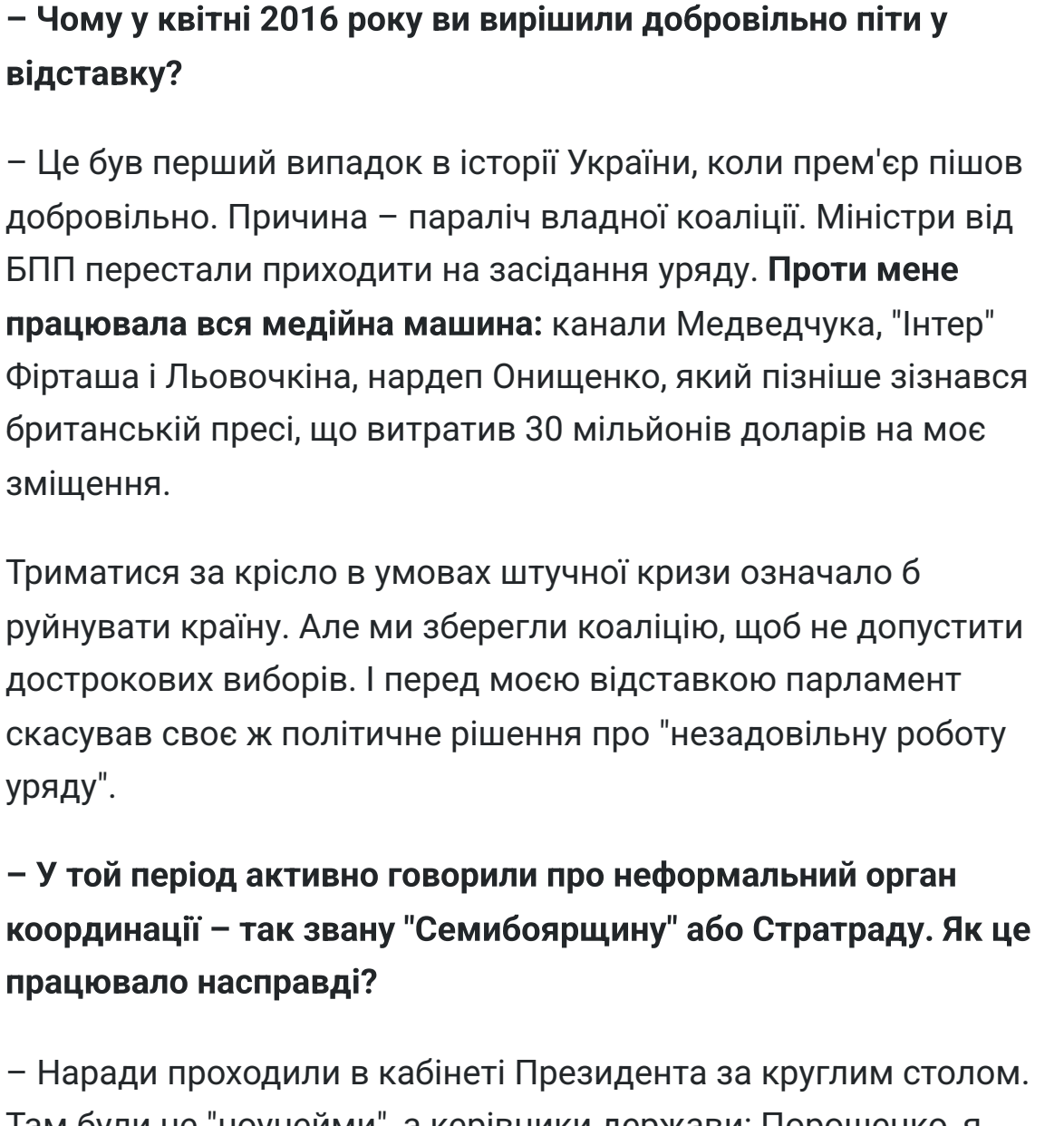

Фото: Яценюк про 108 тисяч у казначействі (інфографіка РЕК-Україна)

– Ви приймали рішення, за які в народі "дякую" не кажуть: підняття тарифів, жорстка економія, девальвація, банкопад. Ви почувалися "доктором без анестезії"?

– Анастезія я точно не давав, але сказав – викулю. Будете ходити, тиск буде нормальний, але ліжи гірше. Я попередив із трибуни, що це "уряд камікадзе" і чекає важка праця.

Ситуація була катастрофічною: на єдиному казначейському рахунку на всю країну залишалось 108 тисяч гривень! Золотовалютні резерви Януковича спалили із 34 до 15 мільярдів доларів. Борги перевищували 70 мільярдів. Газу немає, контрактку немає. Енергоатом повністю залежний від Росатома, армії немає.

Що нам вдалося зробити:

- Газова незалежність:** повністю відмовилися від російського газу, перейшли на реверс із Європи та заклали основу для безальтернативної перемоги над "Газпромом" у Стокгольмському арбітражі.
- Ядерна диверсифікація:** підписали контракт із Westinghouse, знищивши монополію "Росатома".
- Фінанси:** уперше в історії скоротили чистий борг держави на 4 мільярди доларів.
- Реформи:** запустили систему Prozorro, податкову реформу, децентралізацію (разом із Володимиром Гройсманом) та запровадили жорстку відповідальність власників банків.
- Оборона:** направили 5% ВВП на фінансування Збройних сил України.

Про підписання Асоціації з ЄС, безвіз і розмову з Меркель

– Ви підписували політичну частину Угоди про асоціацію з ЄС. Як відбувалися ті переговори?

– Коли я приїхав на засідання Ради ЄС у Брюссель, мені європейські партнери обережно натякнули, що підписання всієї Угоди варто відкласти. Я спитав їх: "Як я повернуся до Києва і поясню мільйонам українців і Небенсія Сотні, які віддали життя за європейський вибір, що ми нічого не підписали?".

Ангела Меркель, Девід Кермон і Дональд Туск зробили перерву. Вони повернулися з ідеєю розділити угоду: спочатку підписати політичну частину, а пізніше – економічну. Так ми і зробили. А наприкінці 2015 року наш уряд повністю виконав усі 102 критерії для отримання безвізового режиму.

Про відставку, медіяну травлю та таємничу "Семіборщину"

– Чому у квітні 2016 року ви вирішили добровільно піти у відставку?

– Це був великий випадок в історії України, коли прем'єр пішов добровільно. Причина – параллель владної коаліції. Міністри від БПП перестали приходити на засідання уряду. Проти мене працювала вся медіа машина: канали Медведчука, "Інтер" Фірташа і Львовича, надрдп Ошніченко, який пізніше звинувачив британську пресу, що витратив 30 мільйонів доларів на моє змислення.

Триматися за крісло в умовах штучної кризи означало б руйнувати країну. Але ми зберегли коаліцію, щоб не допустити дострокових виборів. І перше моє відставку парламент сказував своє ж політичне рішення про "незавдовільну роботу уряду".

– У той період активно говорили про неформальний орган координації – так звану "Семіборщину" або Стратеда. Як це працювало насправді?

– Наради проходили в кабінеті Президента за круглим столом. Там були не "ноунейми", а керівники держав: Порошенко, я, Турчинов, Аваков, Луценко, Парубій, пізніше Гройсман.

Це був неписаний інститут демократії – механізм узгодження рішень між високою, законодавчою, виконавчою гілками влади та Президентом. Ми проходили все: від порядку денного парламенту до засідань уряду. Порошенко був правополіком і полюбляв збирати такі наради о 2-3 години ночі.

Про Конституційну реформу, відмову від виборів 2019 року та проєкт "Стіна"

– Напередодні виборів 2019 року ходили чутки про пропозицію урізати повноваження Президента і перейти до парламентської республіки. Це відповідає дійсності?

– Я вступав за чітке розмежування повноважень між Президентом, Урядом і Парламентом. Президент має бути всенародно обраним Верховним Головнокомандувачем із чіткими конституційними функціями, без дублювання роботи уряду. Президент не повинен призначати членів АМКУ чи НКРЕКП, а прем'єр не має керувати армією. Але це створювало інституційні реформи, а не порятунку критичних ситуацій.

– Чому ви та "Народний фронт" відмовилися від участі у виборах 2019 року?

– Яка мета брати участь у виборах, які ти не можеш виграти? Просто стати маргіналом чи протирати штани в парламенті з 10 депутатами? Бути статистом – не мій стиль. Якщо ти не можеш сформувати уряд чи сильну опозицію, у цьому немає сенсу.

– Якщо згадати проєкт "Стіна" – будівництво кордону з РФ. Чому довола нього виникло стільки негативу?

– Це моя комунікаційна помилка – я недооцінив інформаційну машину. Мені здавалося очевидним, що мова йде про інженерно-фортифікаційне облаштування кордону: протитанкові рови, спостережні вежі, засоби контролю проти контрабанди та зброї. А люди намагалися собі уявити китайський мур або "залізний купол" і чекали бетонну стіну.

– Як ви оцінюєте той період сьогодні? Це був важкий чи темний час?

– Це прекрасний, драматичний історичний час, коли народ повстав за свої права та виборов свою державу. Ми не дали Путіну знищити Україну у 2014 році, ми створили Збройні сили та піддалися, які дозволили вистояти у 2022 році. Боротьба триває, вона надтова. І наша головна мета сьогодні – виграти цю війну та зберегти Україну.

Не пропустіть головне! Підпишіться на наші оголошення в Google!

Або читайте нас там, де вам зручніше!